

NGK PARTICIPEERT IN HERBOUW SLOT SCHAESBERG

Ambachtelijke smederij doet verleden herleven

TEKST: TONY VAN DER MEER.
FOTOGRAFIE: ERMINDO ARMINO.

In Landgraaf (Zuid-Limburg) herleeft met de herbouw van Slot Schaesberg op ambachtelijke wijze een stukje geschiedenis. De vergelijking is te maken met de manier waarop in Lelystad het VOC-schip de Batavia is gebouwd. Met het grote verschil dat van Slot Schaesberg nog restanten bestaan en de contouren van wat eens was, nog zichtbaar zijn. Ter ondersteuning van de herbouwactiviteiten zal eind 2014 gestart worden met de bouw van een ambachtelijke smederij op het terrein van Slot Schaesberg.

“Deze smederij zal niet alleen authentiek smeedwerk gaan produceren ten behoeve van de herbouw, maar ook dienen als opleidingslocatie voor jongeren die dit bijzondere ambacht willen leren”, vertelt NGK-voorzitter Paulûs van der Jagt. Onlangs is door de NGK hiervoor een intentieverklaring gesloten met de Stichting

Landgoed Slot Schaesberg. Op de Bataviawerf is een soortgelijke smederij opgezet in samenwerking met Aryan Klein, toen daar werkzaam als hoofd bouw. Klein is momenteel directeur van de Stichting Landgoed Slot Schaesberg. “Deze samenwerking verliep bijzonder goed, dus een vervolgproject met het NGK in Landgraaf was

een grote wens van ons”, aldus Klein.

Volgens hem is de ambachtelijke herbouw van Slot Schaesberg belangrijk voor toerisme, scholing en educatie. “We weten allemaal dat we in Nederland veel ambachtslieden en vakmensen tekort gaan komen”, zegt hij. “Dat heeft alles te maken met de vergrijzing en het feit dat jongeren steeds minder voor een ambachtelijk beroep kiezen. Allemaal factoren waardoor ambachtelijk vakmanschap en met name restauratieambachten onder druk komen te staan.”

Brancheorganisatie NGK en restauratie

Het Nederlands Gilde van Kunst-, sier- en restauratiesmeden (NGK) is de brancheorganisatie voor ambachtelijke professionele smeden in Nederland. Zij waarborgen de kwaliteit van smeedwerk en het behoud van het ambacht. Dit gebeurt met cursussen, smeedmanifestaties en een erkenningsregeling voor smederijen.

Een door NGK erkende smederij heeft de kennis en kunde in huis om te beoordelen waar op te letten bij de restauratie van een monument, kent de bouwmethodes uit die tijd en herkent de bouwstijlen. Daarvoor heeft het NGK, in samenwerking met de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, het document ‘Normen en beoordelingscriteria van de restauratie aan smeedijzer’ opgesteld. Daarnaast is de specialisatie ‘Restauratie’ opgezet binnen de regeling NGK Erkende Smederij.

Om eigenaren en beheerders van monumenten te ondersteunen bij het vakkundig laten herstellen van schade aan hun gebouw, heeft de stichting Erkende Restauratiekwaliteit Monumentenzorg de publicatie ‘Praktische tips voor vakkundig herstel’ uitgebracht. Meer info: www.stichtingerm.nl.

V.l.n.r.: NGK-voorzitter Paulûs van der Jagt, projectdirecteur Slot Schaesberg Aryan Klein en NGK-branchemanager Miko Wijnands.

Slot Schaesberg wordt aangeboden als stageplek waar op bijzondere manier ambachten geleerd kunnen worden.

“We hebben in Nederland een hoge dichtheid van monumenten. Voor het onderhoud daarvan heb je allemaal gemotiveerde en competente vaklui nodig”, vult Miko Wijnands, branchemanager NGK, aan. “Veel jongeren kennen gewoon de mogelijkheden niet. Met dit project worden die mogelijkheden aangereikt.”

WAARDEVOL

Door het kasteel op ambachtelijke manier te herbouwen, wordt waardevolle kennis ontwikkeld. Kennis die in de toekomst kan worden ingezet voor het behoud van de vele monumenten die Nederland telt. Voor de herbouw zijn veel oude ambachten nodig: metselaars, steenhouwers, leidekkers, timmerlieden, smeden, meubelmakers, beeld- en ornamentsnijders, koperslagers en schilders.

‘Hoe vaak krijg je de kans om echt mee te bouwen aan een kasteel?’

Het steen voor steen herbouwen van het slot en de hoeve heeft een grote kunst- en cultuurhistorische én economische waarde doordat de boeiende geschiedenis van het kasteel, de regio en haar bewoners in al zijn facetten aan een breed publiek onder de aandacht wordt gebracht. Binnen het project wordt zoveel mogelijk samen gewerkt met lokale en regionale opleidingen. Slot Schaesberg wordt aangeboden als stageplek waar op een bijzondere manier ambachten geleerd

kunnen worden. “Dat is voor jongeren een uitgelezen kans, want hoe vaak krijg je de kans om echt mee te bouwen aan een kasteel?”, vindt Klein. “Samen met specialisten op het gebied van archeologie en bouwhistorie ontstaat een mooie mix van verschillende doelstellingen, die we allemaal in dit project een plek kunnen geven.” De bouw van de smederij zal eind dit jaar starten. Klein: “We willen het smeedvak in deze regio volop onder de aandacht brengen. We hopen dat er een grote bezoekersstroom op gang komt naar ons project waardoor veel mensen kunnen kennismaken met ambachtelijk vakmanschap en daarin zelf participeren.”

Wijnands: “Het NGK zal ondersteuning bieden

bij het opleiden van vrijwilligers en het aanbieden van diverse smeedcursussen. Daarnaast worden ook de mogelijkheden onderzocht om in de toekomst Euregionale smeedfestivals te organiseren bij Slot Schaesberg.”

HISTORISCHE MATERIALEN

Het reproduceren van de juiste bouwmaterialen zal veel tijd en energie vergen. Voor de muren zijn honderdduizenden bakstenen nodig, grote hoeveelheden kalkmortel, leien voor de daken en torenspitsen, eiken balken voor de vloeren, kapconstructies en deuren en kozijnen. “Ook is natuurlijk veel smeedwerk nodig, zoals hang- en sluitwerk, spijkers, nagels, muurankers om alles te verbinden, ornamenten en hekwerken”, zegt Van der Jagt. “Verder zal er nog veel onderzoek noodzakelijk zijn op het gebied van archeologie, bouwtechnieken en bouwmaterialen alvorens we daadwerkelijk met de herbouw kunnen beginnen.” •

www.smeden.nl

www.slotschaesberg.nl

Over Slot Schaesberg

Slot Schaesberg ligt tussen de kern Schaesberg van de gemeente Landgraaf en Heerlen in Nederlands-Limburg. Tegenwoordig resten van het kasteel van de heren van Schaesberg slechts de ruïnes van het hoofdgebouw. De waterburcht ontstond in zijn laatst intacte vorm in de zestiende en zeventiende eeuw in de stijl van de Maaslandse renaissance. Het was een van de mooiste voorbeelden van deze in het Maasland zo wijdverbreide architectuurstijl in het huidige Nederlands-Limburg.

De zichtbare restanten van Slot Schaesberg dateren grotendeels uit 1571 en 1650. Begin jaren zeventig zijn echter restanten gevonden van een middeleeuwse burcht, de voorganger van dit slot.

Daarnaast worden de naburige hoeves Kakert en Leenhof ook al in de veertiende eeuw genoemd als lenen van de kasteelheren. Er is dus sprake van minstens zeven eeuwen kasteelgeschiedenis. Na de Franse tijd raakte het slot geleidelijk in verval, wat in 1968 culmineerde in de sloop van de voorburcht met zijn hoektorens en poortgebouw. Vanaf 1975 werden de overgebleven ruïnes van het kasteel geconsolideerd. De fundamenten van de voorburcht zijn bij de consolidatie enigszins opgemetseld, waardoor men een indruk van de omvang van de voorburcht krijgt. Van het hoofdgebouw staan nog twee hoeken van de hoektoren uit de zeventiende eeuw en enkele muren van de gevels overeind.